

A Történelmi Hivatal
az E. v. alapján
az iratokat átvette.

A MAGYAR NÉPKÖZTARSASÁG BELÜGYMINISZTERIUMA

A atal
az E. v. alapján
az iratokat átvette. SZIGORUAN TITKOS!

A MINISZTERI HEGYSZÖNY
az 1985. évi LXV. tv. 23. §-ára

S Z E R V: figyelemmel.

OSZTÁLY: 11-5-6.

MUNKADOSSZIÉ

MINOSITÉS:

FEDŐNÉV: "David István"

"B" DOSSZIÉ SZÁM: 10-60019

AZ ÜGY KÖTETBEN

KÖTET SORSZÁMA: 4.

MEGNYITVA: 19 57.3.30

LEZÁRVÁ: 19

ARCHIV SZÁM: 2-1-133

57E-580

ÁBTL - 3.1.2. - M - 22133 /1

Belsőminisztérium
II/5 c. osztály

Szigetvári titkos!

Adta: "David Mátyás"

Posta: Gál Ferenc r. f. ndgy.

1958. július 1.

Hírvivő: Hermann István

Jelentés
Budapest, 1958. július 3.

"David Mátyás" jelenti:

Az elmúlt hónapokban kétszer is beszéltem Hermann Istvánnal, akire a Nagy Imre ítélet az értelmiség átlagánál lényegesen lesújtóbb hatása volt. Nem csupán méltogult, mint a legtöbben - "miért pont Gimen és miért nem Kopácsi?", "miért van Vésztői István és a Gimen kivégzése között ilyen döntő különbség", stb. - ő azt mondta, hogy "ezzel a lépéssel újra felkavarjuk a népet, Nenni, Nehru és a többiek újra tiltakoznak", stb. Attól is tart, hogy a "Lukácsisták" ellen újabb rendszabályokat, "boszorkányüldözés"-t hoznak, s hogy "előbb-utóbb" Szigeti József is beleesik a szűrőbe, bármennyire is igyekszik ma még - igaz, hogy már a néhány hónap előttinél csökkentebb lelkesedéssel - szolgálni a vonalat". Nagyon bánkodik azon, hogy egy jóbarátja - Kemény István tanár - szerint teljesen értetlenül le van tartoztatva, csak azért, mint mondta - mert kapcsolatban állt Kardos Lászlóval. Akiről különben Hermannnak az a véleménye, hogy ha nem angol kém, mint a vadírat állítja, de nacionalista és nem nagy baj, hogy le van tartoztatva.

Hermann elmondotta, hogy az ő köreiből azt mondják - köztük az ítélet miatt megriadt értelmiségi párttagok is - hogy a párttagokkal, különösen azonban az értelmiségiakkal - aláíratták, hogy helyeslik az ítéletet. Kijelentette még Hermann, hogy vele alá akarták írni, hogy helytelenül Lukács tanításainak zömét, "de én nem írtam alá, - jelentette ki - annak ellenére, hogy sokban eltávolodtam Lukácsétól".

Hermann elmondotta, hogy be akart fizetni már 7.000 forintot egy földkerületi - tengeri utra /felesége, Heller Ágnes, ugyancsak 7.000-et/, de nem ment, mert bár Heller mekaptta az utlevelét, ő nem kapta meg, miután a hűga 1956-ban disszidált.

Mind a negatív tények és értékelések mellett Hermann Nagyon dühös a Barta János részéről a "Irodalomtört." c. lap hasábjain ért - mint mondja "konzervatív, reakciós és nem utolsó sorban korlátolt tudatlan" írására és több dolog mellett, amely minden revizionizmus mellett - mellénk állítja, éppen az a legfontosabbak egyike: elvi és nem elvi szembenállása a reakciós irodalomtudósok táborával, akik Hermannnak komoly ellenséget

ÁBTL - 3.1.2. - M - 22133 /141

láttnak, egyrészt, mert van a magyarrodalom és tanadalom-történetére /XIX sz. második fele/ vonatkozó néhány igen éles, marxista meglátása, másrészt, mert gyakran elégtre hányan, zavaroskírt, melybe bele lehet kapaszkodni. Ez azt is tudják, hogy Hermant, mint "lukácsistát" nem vedik meg úgy, mint Pándit, vagy Maldapfolt. De éppen Hartának, Horváth János-tullicitáló csatlósának a támadása hozza vissza balra Hermant.

"David Mátyás"

Megjegyzés: A jelentést átadjuk Geréb elvtársnak.

Gál Ferenc ~~1944/1944~~ r. f. t. d. g. y.

K: 4 pld.

G: Rnő.

Ny: 24/ M2H

1995. évi ...
SZERVI NEPKÖZTARSASAG BELUGYMEZTERIDUMA

SZIGORUAN TITKOS!

A MINOSITES MEGSZUNTESE

az 1995. évi ... tv. 8. §-ára

ügyszáma: 213/13

SZERV: _____

OSZTÁLY: _____

MUNKADOSSZIE

MINOSITES: _____

FEDONEV: _____

B. DOSSZIE SZAM: _____

AZ UGY: _____

KOTETBEN

KOTET SORSZAMA: _____

A Törségi Hivatal
az E. ... alapján
az iratokat átvette.

MEGNYITVA: _____

vii 13

LEZARV

AF

Belsőminisztérium
II/5-e alosztály

Szigorúan titkos

Cím: "David Mátyás"

Írta: Borók Kálmán r.fhdgy.
1960. júl. 4.

Tárgy: Hermann István

J e l e n t é s
Budapest, 1960. július 29.

"David Mátyás" jelentése:

Az elmúlt napokban kétszer is beszéltem Hermann Istvánnal és Heller Agnessel, először az "Aki szelet vet" bemutatója után. Szó esett Hermannnak mostanában megjelent két "vonalas" cikkéről "Élet és Irodalom" és "Magyar Nemzet", amelyekkel kapcsolatban Hermann kijelentette, hogy lám, filozófus körökben még mindig revizionistáknak tartják őket. Próbáltam finoman, óvatosan, persze megértetni velük, hogy Makai Mária-nak és Földesi Tamás-nak a "Filozófiai Szemle"-ben mégis csak volt valami igaza Heller etikai nézeteivel kapcsolatban, s azt is, hogy Heller azért mégsem azonos Hermannal. Ezt azonban Hermann és Heller azzal hátrították al, hogy ők nem olvasták, s nem is hajlandók elolvasni a Filozófia Szemle-ben megjelent Makai-Földesi tanulmányt.

Szó esett Forgács László "Ünnep után" című most megjelent tanulmányáról, amely Hermannal, és Földesi Tamás "Az Akarat szabadság problémája" című filozófiai monográfiájáról, amely Hellerrel vitatkozik. Hadd jegyezzem meg - a két tanulmány alapos tanulmányozása után - mint saját véleményemet: annyira mesterkéltan előrágott a Forgács Hermann-t támadó érve. A földesi-földesi könyv, helyes, hogy idezi Heller egy helytelen példáját de túl hosszán, túl nagy garral teszi azt. Hermann és Heller jelentőségét / és tevékenységük hozzárevizionistákként való megmerevítését / szolgálják a nem kellőképpen megindokolt tartalmu és formájú támadások.

A nemzetközi helyzettel kapcsolatban Hermann kijelentette hogy ő Hruscsov-pártibb, mint valaha. "Egyre élesebben bontakozik ki a szovjet-lengyel-magyar vonal, s bár a japán események egy kicsit a kínaiakat is igazolják, csak a Hruscsov-vonal, az, amely a különben örvendetes japán eseményeket túl mőhon, túl formofejűen kihasználó kínaiak kezét lefoghatják." /" Hruscsov és Lukács egy vonalon vannak. Itt tárgyalatról van szó, amelyek a kínaiaktól elválasztanak" - jelentette ki Hermann."/

Hermann ellentétben többekkel, például dr. Terday Ottó 69 éves színésszel, Basa György 45 éves színésszel - nem lát élesedő tendenciájuk ellentétét a kínaiak és a szovjet politika között. De - ahogy mondotta - "Fontos árnyalati eltéréseket" igenis lát. Hermann véleménye különben - fonékjára fordítva, örvendőve azon, ami a kommunistákat vántja - megegyezik több párttag újságíró véleményével, akik panaszkodva említették meg, hogy a kínai és a szovjet vonal nem tud teljesen azonosulni, s hogy az európai népi dem.-on belül is a szovjet - lengyel - magyar vonal / ha csak a japán újságvisszhangját vesszük / más, mint a többi népi demokráciák vonala.
Heller különben nem igen szült bele a nemzetközi kérdésekre.

"David Mátyás "

Megjegyzés: Az újság a mi utasításunkra foglalkozik Hermannal. A jelentés nem ellenőrzött, de megfizhetőnek tartom.

Értékelés: A jelentés értékes, felhívja a figyelmet a Lukács György körében tartozó Heller és Hermann körüli problémákra, s az ezzel kapcsolatos filozófiai ciklusra. Érdekes a Hermann és Heller közti különbség jelzése.

Intézkedés: A jelentés egy példányát átadjuk Lakatos elvtársnak.

Utasítás: Az újságoknak feladatul adtam Hermann és Hellerről való további foglalkoztatást, s annak eredményéről való jelentés adást.

Borók Kálmán r.fnögy.

K: 5 pld.
E: F.Kné
16/1864

B.M. II/5-e alosztály

Szigorúan titkos!

Adta: "David Matyas"

Vette: Borók Kálmán r.fhdgy.
1960. VIII. 15.

Tárgy: Hermann Istvánról

J e l e n t é s

Budapest, 1960. szeptember 12.

Beszélttem a visegrádi nyaralásukból is visszaérkezett Hermann Istvánnal és Heller Agnessel. Hermannal beszéltem - először is - azokról az "Élet és Irodalom" mostani és múltbeli számában megjelent cikkekről, amelyek támadják az ő annak idején írt "Szabó Magda és Ottlik Géza polgári műveltség megállapító" "A hátranzsós irodalma" című nagyobb cikket. Hermann igen helyesen elismeri, hogy cikkének fogalmazásában volt merevség, ügyetlenség, s elismeri azt is, amit a legújabb "Élet és Irodalom"-ban Kéry László kritikailag mond róla. Nagy Péter és Mihály Gábor cikket azonban - szerintem joggal - nem ismeri el jószándóknak, s különösen Nagy Péter cikket fogja fel úgy, mint ami nemcsak a Marxtól való idézgetést, hanem magát a marxizmust is diszkreditálni akarja.

Anélkül, hogy Hermann-t akinek az elmúlt hónapokban való elvi fejlődése kétségtelen - hibátlanak kiáltanám ki, meg kell állapítanom, hogy elélt az a helyzet, amire már annak idején utaltam, amikor ez nem jelentkezett ilyen markánsan "a mai magyar filozófiai életben jobboldalon, sőt mondhatni, szélsőjobbon álló Hermann az irodalmi életben beloldalon, sőt szélsőbalon áll. Ez a helyzet persze következik abból a tényből is, hogy Hermann mestere /vagy pontosabban: sok tekintetben még mestere/, Lukács György filozófiai nézeteiben általában jobbra, irodalmi, kritikai, publicisztikai nézeteiben sok tekintetben balra hajlik. De - mondom, anélkül, hogy Hermann-t tartanám "az igazi" marxista filozófusnak és "az igazi" marxista irodalomtudósnak, kritikusnak - ez a helyzet visszautalozza a mai magyar filozófiai élet és a mai magyar irodalmi élet között lévő kínai falat is. Az egyik - kétségkívül - balra, a másik - kétségkívül - jobbra van attól, ami az egészséges és ami megfelelne a társadalmi fejlődésnek, a nemzetközi helyzetnek.

"Dávid Mátyás"

Megjegyzés: Az ügynök a mi utasításunkra foglalkozik rendszeresen Hermann Istvánnal és Heller Agnessal. A jelentés nem ellenőrzött de megbízhatónak tartom.

Értékelés: Az ügynök jelentése értékes. Hermann és Hellert mint Lukács György tanítványokat és jelenleg is a bizalmas köréhez tartozókat kell tekinteni. Irodalmi értelmiségi körökben eléggé figyelemmel kísérik magatartásukat, megnyilatkozásukat. A körülöttük kialakult vitában kétféle tendencia látható. Az egyik: a régi jobboldali nézeteik alapján igyekeznek megbélyegezni őket. A másik: a jelenlegi hibáikról, magatartásukról téves nézeteikről sem mond reális bírálatot. Az ügynök jelentése eléggé tárgyilagos.

Intézkedés: A jelentés 1 példányát átadjuk Lakatos József r. fhdgy. elvtársnak.

Utasítás: Az ügynöknek feladatul adtam, hogy továbbra is tartson kapcsolatot Hermannal és Hellerrel, s erről tegyen jelentést.

K. 5 pl.
C. Bné.
15/2167

Borók Kálmán r. fhdgy.

ÁBTL - 3.1.2. - M - 22133 /1 /76

B.M. II/5-e alosztály

Szigorúan titkos

Adta: "Dávid Mátyas"

Vette: Borók Kálmán r.fhdgy.
1960. VIII. 27.

Tárgy: Hermann Istvánról

J e l e n t é s

Budapest, 1960. szeptember 12.

"Dávid" Mátyas" jelenti:

Beszéltem Hermann Istvánnal és Heller Agnessel. Hermann elmondta, hogy a Szabó Magda cikk körüli irodalmi vitákban azok a barátai, akiket eddig a baloldalinak hitt - elsősorban Gerébné Bizám Lenke, a "Magyar Helikon" lektora - helyesen és mellette foglaltak állást, míg Gyertyán Ervin, a "Filmvilág" munkatársa teljesen szakított vele, mondván, hogy "nincs nagyobb bűn, mint akár egy jótényivel is gyangítani a Szabó Magdák és Ottlik Gézák pozícióját akkor, amikor még van sztálinista veszély az irodalomban is." Hermann ellen fordult ifjú barátja, Szerdahelyi István is, aki mint Hermann, de Heller is mondja - "ugy ing jobbra-balra, ahogyan azt pillanatnyi hangulatai diktálják." Szerdahelyi Hermannék most már komolytalan embernek látják, aki csak azért rokonszenvezik az irodalmi baloldallal, mert utálja a narodnyikokat, ugyanakkor azonban képes antikommunista tételek elfogadására és népszerűsítésére. Gyertyánról az a véleményük, hogy "tudatosan, megállapozottan tolódik el egyre jobban antikommunista irányba."

Hermann kijelentette, hogy "bizonyos ügyetlenségeket elkövettem a Szabó Magda cikkben, de így is vizválasztó volt az irodalmi helyzetemben".

Hermann elmondta, hogy találkozott, beszélgetett a kiszabadult Eörsi Istvánnal, de a beszélgetés nem hatolt mélyre. "Nem tudtam élvenni" - mondotta - hol tart Eörsi. Azt láttam, hogy jól van és hogy lefordított Byron és Heine-verseket. Vár a Pártközponttól engedélyt, hogy fordításai ügyében kiadókkal tárgyalhasson".

Hellert mélyen leveri az, hogy jön a szeptember, kezdődik a tanítás. Ellentétben Hermannal, aki szeret tanítani, Hellert a tanárkodás nemcsak azért bántja, mert rosszul van fizetve és mert időt von el a tudományos munkától, hanem mert "megalázó számomra, tudós számára 15 éves leányokkal foglalkozni és mindig visszatartani gondolataimat."

"Dávid Mátyas"

Megjegyzés: Az ügynök a mi utasításunkra foglalkozik rendszeresen Hermannal. A jelentés nem ellenőrzött, de megbízhatónak tartom.

Értékelés: A jelentésben figyelemre méltó, hogy a börtönből kiszabadult Eörsi István az elsők között kereste fel Hermannat.

Utasítás: Az ügynöknek feladatul adtam, hogy beszéljen Hermannal,

821/

kísérje figyelemmel Eörsi István mozgását a Hermann, illetve Lukács György körében, és tegyen erről jelentést.

Borók Kálmán r.fhdgy.

K: 5 pld
G: Bnd
16/2161

TÖRTÉNETI LEVÉLTÁR
ÁLLAMBIZTONSÁG SZOLGÁLTATÓI TÖRTÉNETI LEVÉLTÁR

7

Adta: "David Matyas"
 Vette: Borok Kálmán r. fhdgy.
 1960. XI. 29.

Árny: Hermann Istvánról

J e l e n t e s
 Budapest, 1960. december 20.

"David Matyas" jelentés:

Hermannékkel többször beszéltem az elmúlt hetekben. Náluk már 15-e körül merült fel, ami más értelmiségi körökben 20-a körül vált témává: "Mi van Moszkvában? Nyilvánvalóan a szovjet-kínai feszültségről tanácskoznak a kommunista pártok?" Hermann végül is megálhította, hogy "szakítások érdeke kibékíthetetlen szovjet-kínai ellentétek terjesztése" és ha már egy későbbi találkozásunk alkalmával is - hajlandó volt belátni, hogy azért a kínaiak se robbantának ki világháborút. Heller viszont nem jutott el odáig és "Kennedy világtörténeti lehetségeséről" beszélt, arról ugyanis, hogy "ha Kennedy jól politizál, meg lehet oldani Kína ügyes kikapcsolásával a szocializmus békés terjeszkedését, a hrucsovi vonal erősségét." Heller is hajlandó volt belátni, hogy hrucsov vonala nem jelent elvi engedelményt az imperializmusnak, de hozzátette, hogy "ha Kennedy okosan engedékeny, az imperializmus ha nem is nő bele békésen a szocializmusba, de békésen halhat el."

2./ Hermann elmondta, hogy - Kardos László professzor kezdeményezésére - Lukács Györgyöt fogadta Orbán és Szerényi et. Lukács ezt a - immár több mint két hónapja - lezajlott találkóról úgy mondotta el Hermannnak, hogy a Pártközpontban kifejtette mind kül, mind belpol. véleményét, amivel az elvtársak egyetértettek. Sőt Orbán elvtárs - Lukács szerint - azt is felvetette, hogy jó lenne, ha a pártban lenne Lukács. Arral váltak el, hogy megnézik a könyvét és az egész helyzetét, s majd kap írtasítást. Amikor hetek múlva nem kapott írtasítást, Lukács írt Kádár elvtársnak, de onnan sem kapott választ, nyilván mert Kádár elvtárs Moszkvába utazott. Viszont - és ezt már Hermann hallotta és erről informálta is Lukácsot - Orbán egy értelmiségi taggyűlésen állítólag kijelentette: "nem értünk egyet sem Lukács jelenlegi politikai nézeteivel, sem filozófiai könyvével". Itt jegyzem meg, hogy Van Benrik, a "Kossuth" könyvkiadó igazgatója több újságlírónak - köztük Derzsi Tamásnak, az "Esti Hírlap" munkatársának - kijelentette: legyen Lukácsnak egy filozófiai könyve, csak éppen nem náluk, a Kossuth-nál.

Hermann kijelentette: "Száz százalékos egyetértés hrucsovy és Kádár vonalával, de ezt a húzavona Lukács körül elkeserít. Még hajlandó is isznak vitába szállni Lukács egyes filoz. megállapításaival, ehhez azonban az kell, hogy adják ki Lukács könyvét és hagyják, hogy kifejtse álláspontját. Ez az

álláspont-kifejtés hasznos volna az egész rendszernek.

Eörsi Istvánról Hermann is, Heller is - egybehangszeren - elítélően nyilatkoztak. "Most ismertem meg igazán, - jelentette ki Hermann - hogy milyen gondolat-szegény ember ez az Eörsi. Romantikus műve. Lehet, hogy túrkáló műfordító lesz belőle, de igazi költő, s pláne, gondolkodó semmiesetre sem." Hermann elmondta, hogy Fehér Klára írónő - aki eddig több alkalommal pénzzel támogatta a börtönből kijött Eörsit - próbál valamit tenni Eörsi elhelyezkedése érdekében.

Az ország gazdasági, termelési helyzetével kapcsolatban Hermann - mint az értelmiségi körökben általában elterjedt - azt állította, hogy megszűnik a prémium, az értelmiségi különkezelések lehetősége, fokozódik a burkolt árderegálás. Nov. hónapban "bizonyos szűkebb körű" racionalizálásról is beszélt, amit nov. 25-re helyeshívték. /"Ugy látszik, mégse lesz."/ A gazdasági helyzetünkre vonatkozó túlzó és egyenetlen értelmiségi elképzelések - nemkülönben a napilapok kisebb rejtélyeskedő, sejtető hangvétele miatt - november folyamán elég erősen elterjedtek. November végére azonban nemcsak He manul, hanem más ért. körökben is csillapultak a túlzó /elsősorban a racionalizálásra, s a látványos normamegszorításokra vonatkozó/hírek és hírvetések. /Ilyen "hírvető" volt például Pakots György, az "Esti Napló" munkatársa. De később ő is elcsöndesedett./

"Dávid Mátyás"

Megjegyzés: Az úgynök állandó jellegű feladata Hermannal való foglalkozás. A jelentés nem ellenőrzött, de megbízhatónak tartom.

Értékelés: A jelentésben figyelemre méltó Lukács György pozitív irányu nyilatkozata, álláspontja. Ez hatással van a környezőre elsősorban Hermann Istvánra. Az a kérdés azonban, hogy ez a pozitív irányu vélemény meggyőződésből ered-e, vagy taktikai.

Intézkedés: A jelentés egy példányát átadjuk Lakatos József r. főt. elvtársnak.

Utasítás: Az úgynöknek feladatul adtam, hogy továbbra is rendszeresen érintkezzen Hermannal, a Lukács György megatartásával kapcsolatos további eredményeket derítse fel és tegyen róla jelentést.

Borók Kálmán r. főügy.

1: 5 pld.
6: 1 db.
16/1994

B.M. II/5 e. alcsoztály

Szigorúan titkos!

Téma: "Dávid Mátyás"

Vetted: Borók Kálmán r. fődgy.
1961. II. 3.

Tárgy: Hermann Istvánról

Jelentés
Budapest, 1961. február 14.

"Dávid Mátyás" jelenti:

Hermann Istvánnal és Heller Agnissal két alkalommal beszéltem az elmúlt időszakban. Mindkét alkalommal azonban csak viszonylag röviden és politikai, ideológiai kérdések nem merültek fel. Felmerült azonban néhány személyi kérdés

1./ Kiderült, - amit nem tudtam - hogy Hermannék a Gera György - Szekeres György - Orbán Ottó - Varga Iván - Kéri Tamás féle társaságból nemcsak Orbán Ottóval vannak jóban, /amit eddig is tudtam és jelentettem/, hanem a többiekkel is, elsősorban Szekeresrel. Rézartettek Szekeres Wallenberg utca 2. sz. alatti új öröklakásának felmentelésén is és igen jóban vannak Szekeres menyasszony-jelöltjével, aki egyenlőre még külvált /de nem hivatalosan elvált/ felesége Konrád Györgynek. A "parti" összehozása körül is lehetett szerepük Hermannéknek? Ugyasintán szerepe volt Hellernek Gera György új házasságában: Ger ugyanis Heller egy egészen fiatal tanítványát Réti Andrást vett el. Az őket Szekeresrel összekötő társaságnak mint Hermann szócseréjében hangsúlyozza - "oszlopos tagja" egy Szabadon Olga nevű nő, a kivégzett Szőnyi Tibor nőtestvére.

2./ Érdekes személyi motívumokat tudtam meg Hermannék talán legbizalmasabb barátjáról, az Enciklopédiánál dolgozó, zavaros fejű, de számos irodalmi kérdésben velünk tartó, vagy legalábbis eddig velünk tartott - Szerdahelyi Istvánról. Megtudtam, hogy Szerdahelyi Ágnesapja - Hermann kifejezésével - "spekuláns dzsentr", aki az USA-ban disszidált, ott egyetemi előadó és onnan küld szép küldeményeket híjának. É meg tudtam, hogy Szerdahelyi felesége, Passuth Krisztina /Passuth László író leánya/ beleszeretett a Hermannék körében /vagy legalábbis a kör külső pereméhez/ tartozó Kemény István szociológusba /ugy tudom az ellenforr. után egy ideig ült/ és családja a Hermannék által ohajtott Szerdahelyi-Passuth házasság vezérlőben van. Ugyanakkor bántja Hermann, hogy - mint mondja - karaktere ellenére lényegében ő hozta össze Keményt és Szerdahelyi-nét.

"Dávid Mátyás"

Megjegyzés: Az Ügynök a mi utasításunkra foglalkozik Hermannékkal. A jelentés egyes részeire más Ügynöktől is kaptunk jelzést.
Pl. Szerdahelyi kapcsolat és házassági problémája.

Intézkedés: A jelentés három példányát átadjuk Lakatos József r.fhdgy. elvtársnak.

Utasítás: Az úgynöknek feladatul adtam, hogy továbbra is rendszeresen foglalkozzon Hermannal és tegyen róla jelentést.

Borók Kálmán r.fhdgy.

K: 5 pld.
G: 2. Ké
16/265

TÖRTÉNETI
ÁLLAMBIZTONSÁGI SZOLGÁLTATÓK
TÖRTÉNETI LEVÉLTÁRA
LEVÉLTÁR

B.N.II/5-e. alosztály

szigorúan titkos

Adva: "Dávid Mátyás"

Vetter: Borák Kálmán r.fhdgy
1961. III.13.

Tárgy: HERMANN ISTVÁN.

J e l e n t é s

Budapest, 1961. március 20.

"Dávid Mátyás" újsz. jelentés:

- 1./ Az elmúlt időkben többször is beszéltem Hermann Istvánnal, és Heller Árnossal. Az irodalmi irányelvekkel kapcsolatban elég pozitíven nyilatkoztak, - pozitívebben, mint azoknak a /párttag és pártönkivüli/ irodalmároknak a többsége, akikkel erről beszélgettem. Hermann láthatólag elégedett, hogy nem szerepel az irányelvekben, s Ungváriról - aki a legtöbbet szerepel az irányelvekben - úgy beszél, hogy "igen művelt, jó tehetségű, de / végképpen elszűkített ember, aki valóban elmos különöző, elhatárolandó eszei területeket." Hermannnak szerint az irányelvek megszerkesztésében döntő szerepe volt Király Istvánnal. /:"Az utóbbi időben az esze és a monográfia helyett az irányelv lett Király fő műfaja"- tette hozzá/
- 2./ Igen érdekes adalékokat mondott el Lukácsról Hermann. Szóba hoztam a Hegel "esztétika" - 1952-ben megjelent - első kötetét, amelynek előszavában Lukács nemcsak hogy a klasszikusok között említett Sztálint, hanem "zseniális nyelvtudományi dolgozatról" írt. Hermann kijelentette, hogy "igen, Lukács többször is megemlítette, hogy éppen az általa tökéletesen primitívnek tartott nyelvnyelvi dolgozatot gyeba-főbe dicsérte, majd egészen más következtetéseket hozott ki, mint Sztálin." Kérdeztem tőle, mi erről a véleménye? Heller közbeszólt, hogy "ez életmentős volt, de ami még fontosabb, a munkalehetőség, a marxizmus terjesztési lehetőségének védelme." Hermann erre kijelentette, hogy "ez nem igaz van, mert a Sztálint elismerő élet és munkavédelmen tud Lukács 1951-ben és 52-ben valóban írt több olyasmit, ami tökéletes cinizmusra vall. Később - Heller ösztönzésére - Hermann visszaszavazta ezt, olyképp, hogy "van nem aljas cinizmus is", de aztán - a beszélgetés végén - mégis csak leszögezte: "Nát igen, Lukács sem hibátlan. Ha például 1956 november 3-án éjjel, lényegében közönyből, azért, hogy ne vesszen össze Szántó Zoltánékkal, nem megy le a Jugoszláv követségre, ő ma pártvezetői tag és én meg egyetemi tanár vagyok azegeden." Hermann Lukácsot, - a Lukácsot éjjel telefonon a követségre hívó Szántó Zoltánét - okolja azért, hogy "nem úgy illeszkedtem be a Kádár-rendszerbe, mint helyes lett volna." Heller közbeszólt, hogy "hiszen te már a letelezőn exponáltad magad a rendszer mellett és látod, mire vitted" - amire Hermann így válaszolt: "Eppen itt van a Lukács-probléma".
- 3./ Szerdahelyi Istvánt - aki végképp elköltözött feleségétől,

Pasuth Krisztától - Heller összehozta egyedith keresztnevet tanítványával, egy negyedik gimnazistával. Szerdahelyi különben Hermann zavarosnak kezdi tartani. /Hozzá kell tennem, hogy Szerdahelyi bár tényleg zavarosnak, félrelétek ünik, több kérdésben balra áll Hermanntól/ Szerdahelyi különben - akivel szintén beszéltem - az irodalmi nyelvek irányelveket "tulságosan simára lenyaltak, konformisták" -nak nevezte.

4./ Hermann továbbra is dolgozik Freud-tanulmányban és tárgyalásokat folytat arról, hogy egy első gimnazista magyar irodalmi tanulmányvet írt, mert - mint mondta - "a jelenlegi különösen rossz".

5./ Szó esett egy Lénárd Ferenc nevű pedagógusról, aki a Pedagógiai Tudományos Intézetben dolgozik. Hermann szerint "Lénárd megveszkedett, antimarkista pedológus, sokkal inkább, mint a marxizmushoz legalább bizonyos kérdésekben közérdeklő Hérei Ferenc. Ez a Lénárd - folytatta Hermann - most marxizmusban utazik, azt bulicizálja és Katona Isti heráinóni közlése szerint egy olyan cikket írt, amelyben a gyermekek személyi lapjának vezetését követeli 6 éves kortól. Ez ellentétben áll a Makarencó-féle marxista szellemű "tisztá lap"-cikkkel, amely szerint a gyermekeknek időnként tabula rasa-t, tiszta lapot lehet és kell csinálni."

6./ Szó esett Lengyel József íróval, aki - bár Lukács Györgynek ellensége és rosszat is írt róla - "Frenn Ferenc"-könyvében - Hermannékkal jobban van és őket - Szilgigeten, Szilveszterkor "az igazságért való harcra" buzdította.

"Dávid Mátás"

Hegyei rész: Az U. a mi utasításunkra foglalkozik Hermann Istvánékkal. A jelentés nem ellenőrzött, az ügyüket megbízhatón tartom.

Intézkedés: A jelentés egy példányát átadjuk Virág György szociálistáknak.

Utasítás: Az ügyüknek feladatuk addan, hogy továbbra is foglalkozzon Hermannal és tegyen róla jelentést.

Borók Kálmán r.fhdgy.

1. péld.
2. péld.
10-641.

B.M. II/5-c alosztály

Szisztergán titkos

Téma: "David Mátyas"

Vette: Benedek Endre r.szds.
1961. XI.10.

Tárny: HERMANN ISTVÁN
LUKÁCS GYÖRGY

J E L E N T É S
Budapest, 1961. november 15.

"David Mátyas" jelentéi :

HERMANN ISTVÁNNAL az utóbbi napokban többször is találkozunk részben lakásán, részben a Luxor preszóban. Tőle tudom, hogy Lukács kérte a pártba való felvételét, de elutasították. Lukács véleménye szerint a legfőbb vezetők emberiek, de a középkezek nem engedik kibontakozni az ő lehetőségeit.

Hermann a XXII. Kongresszust pozitívnak tartja és fejtegette, hogy Iljicsov beszédében alapjában és lényegében igazolta Lukács - korábbi - szovjet irodalomról alkotott véleményét.

Lukács úgy vélekedik, hogy: "Hruscsov a marxista IV. Henrik, egyszer protestáns egyszer katolikus, egyszer katolikus, de legalább tyúk fő a fazékban."

Hermann a Lukács féle véleményt mintegy egyházzáva hozzátette hozzátette: "mi etikusok vagyunk nem taktikusok, bár az is igaz, hogy egy politikusnak másképp kell viselkednie, mint egy filozófusnak." Majd megjegyezte: "A XXII. Kongresszus ellenét nem az irodalom javára hajtják majd végre." Lukács művelt ezután nem fogják megjelentetni, annál inkább Rémeth Lászlót.

Továbbiakban kijelentette, hogy a Kongresszus egyébként "Lenin rehabilitációját" hajtja végre.

Déryt és Fürst nem tartja jobboldalinak, annál inkább - név megjelölés nélkül - a jelenlegi kulturpolitikuskokat. Akikről egyébként az a véleménye, hogy "pragmatista jobboldaliak". A magyar kultur életre általában a "jobboldali irány a jellemző".

MEGJEGYZÉS: Az Ugynök megvizsgálta a jelentésnek megfelelően Hermannal tartja a kapcsolatot. A jelentés értékes, láthatólag engedi Lukács György és társainak álláspontját a XII. kongresszus hatása alatt. A jelentés hangulati értékkel is bír.

UTASÍTÁS: Tartani a kapcsolatot Hermannal. Kitéríteni a kapcsolatot Konrad György és társasága felé. Angel Anna keresztül, aki részére már korábban is tett az Ugynöknek szíveskedését.

INTÉZKEDÉS: A jelentés egy példányát adjuk át Virág elvtársnak, akik hamarosan feldolgozás alatt tartják.

Benedek
Benedek Endre v. szds.

K: 1. sz.
G: 1. sz.
16-2234

Adta: "Dávid Láttyás" fn. ügynök
Vette: Vásárhelyi György r.örgy.
Dátó: 1963. VIII. 25.

Tárgy: Hermann István

J e l e n t é s

Budapest, 1963. augusztus 21.

"Dávid" jelenti:

Hermann Istvánról az utóbbi 2 hónap tükrében elmondható, hogy

- 1./ a "hrucscsovi" vonalon áll, de annak egy idealizált, szubjektív formájában. Szerinte az Amerikával való "kibékülés" percek kérdése.
- 2./ Esztétikai vonalon /különösen a realizmus kérdésében/ dogmatikusan "lukácsista".
- 3./ Sajátos helyzet alakult ki körülötte így:
 - a. a "Kortárs" kissé nardnyik vonalán belül dogmatikus, "Slamposan" fogalmazó, marxista igényű doktrínár./
 - b. az "Élet és Irodalom" /Jovanovics/ számára revizionista, akin keresztül, akivel szemben a lap bizonyítja, hogy elhatárolja magát a rev.-tól.

Szerintem olyan anyagi és politikai szellemi egzisztenciát kell teremteni számára, hogy ne lehessen a "Kortárs" és az "Es" vitájának játékszere ez a kissé cinikus, kissé slampos, de felkészült és marxista igényű ember.

- 4./ Almási M.-től elkanyarodott, Lukács bácsival kibékült újra. Jó barátai és tisztelői, akik tiszteletükkel sem tesznek neki most jó szolgálatot:

Tordai Sándor
Sós Vilmos

Szerdahelyi István

Garai László

Kőrösi János

Filozófiai Intézet

Lexikon szerk.

Egyetemi Könyvtár

"Valóság" Szerk.

- 5./ Erkölcsi vonatkozásban Hermann dekadens, bomlott életet él, fiatal nők / Cseresznyés Mária, Németh Klári, Marton Eva, stb./ egész "háreme" veszi körül. Fő büszkesége: "fiatalos férfiasága" /amelyről az "Es" által berborrosznált cikkbe is beszél./

6./ Király István anakidején megígérte Hermannak, hogy rovatvezető lesz a "Kortárs"-nál. De ez nem sikerült. Hermann szerint nem Király, hanem Aczél . . . a felelősök ezért. Kijelentette: ha 1964. elejéig nem szereznék neki megfelelő állást, öngyilkos lesz.

"Dávid Mátyas"

Értékelés: Az ügynök jelentését utasításra készítette. Értekes a jelentés abból a szempontból, hogy az elmúlt fél év alatt Hermann Istvanról adatokkal nem rendelkezünk. Annak ellenére, hogy az ügynök saját értékelését is leírta Hermannal kapcsolatosan, megállapítható, hogy Hermannak a kül- és belpolitikai eseményekkel és a marxista ideológiával kapcsolatos nézeteiben lényeges változás nem állott be, noha cinizmusa és "kommentárjai" enyhébb színezetűek.

Vásárhelyi György

Dr. Vásárhelyi György r.óly.

1: 3 péld.-ban
6: 1 db-ne
Nytsz: 34-941